

סימן שמו

צידה ושחיטה

צידה

א. צידה היא מאבות מלאכות שהיתה במשכן בתחשים וחלזון.¹

ב. אינו חייב אלא כשאין הניצוד מחוסר עוד צידה אחר צידה זו, דהיינו שצד אותו למקום שיוכלו לתפסו שם בקל, ואינו צריך לבקש שם תחבולות לתופסו. לפיכך, אם הפריח את העוף עד שהכניסו לבית שחלונותיו סתומין ונעל הדלת בפניו, או שרדף אחר חיה עד שהכניסה לבית או לגינה או לחצר ונעל בפניה - חייב.²

ואם הבית גדול כל כך שאינו יכול להגיע ולתפוס החיה או העוף במרוצה אחת מפני שנשמטין ממנו, וצריך לרוץ אחריהם שנית - הרי הן מחוסרין צידה עדיין ופטור.³

ג. כל הצד למקום שהניצוד מחוסר שם צידה עדיין, אף שהוא פטור - אסור מדברי סופרים. והצד ממקום שהוא מחוסר צידה - חייב.⁴

ד. גם ממקום שאינו מחוסר צידה - אסור לצוד בשבת, משום איסור טלטול. ויש אוסרים גם משום איסור צידה מדברי סופרים.⁵

ה. הצד ארי - אינו חייב עד שיכניסנו לכיפה שלו שהוא נאסר בה.⁶

1. שוע"ר ס"א.

2. אבל אם לא נעל בפניהם - אין בזה

איסור (בדה"ש סי' קכא סק"א). ואם נעל

הדלת אלא שנשאר איזה חור פתוח בבית

או בחצר - ראה בדה"ש שם.

3. שוע"ר ס"א.

4. שוע"ר שם.

5. שוע"ר שם.

6. שוע"ר שם. ואף שאינו יכול ליטלו

משם בידיו שלא יברח - חייב, מפני שזהו

מקום צידתו (שוע"ר סוס"ה).

מלאכה הצריכה לגופה

ו. לדעת האומרים שאין איסור מן התורה אלא במלאכה הצריכה לגופה, הצד אינו חייב אלא אם כן יש לו צורך בגוף דבר הניצוד עצמו. אבל אסור מדברי סופרים.⁷

ז. הצד מיני חיה עופות ודגים בסתם – חייב, שסתם צידתן היא לצורך גופן או עורן. וכן שמנה שרצים האמורים בתורה⁸ הצד אחד מהן בסתם – חייב, שסתם צידתן הוא לצורך עורן, ולא בשביל להנצל מהזיקן שהרי אין דרכן להזיק⁹.

ח. אבל הצד אחד משאר שקצים ורמשים – אינו חייב אלא אם כן צדן לצורך, כגון לרפואה וכיוצא בה. אבל אם צדן בסתם – פטור, שסתם צידתן אינה אלא בשביל להנצל מהזיקן, ולא בשביל צורך עורן שהרי אין להם עור, ולא בשביל צורך גופן שהרי אינו ראוי לאכילה, וסתמו אינו עומד לרפואה¹⁰.

דבר שאינו מחוסר צידה

ט. הצד דבר שאינו מחוסר צידה, כגון שצד צבי חיגר או זקן או חולה מחמת עייפות – פטור, אבל אסור מדברי סופרים.

אבל הצד צבי ישן או סומא או חולה מחמת חום שנולד לו בגופו – חייב, מפני שהם עשויים להשמט כשמרגישים יד אדם, ומחוסרי צידה הן¹¹.

חיות עופות ובהמות הגדלים בבית

י. חיות ועופות הגדלים ברשותו של אדם כגון צבאים [וחתולים¹²] אווזים ותרנגולים ויונים¹³ [וכן שאר עופות שהן בבית¹⁴], הצדן בשבת – פטור, שהרי ניצודין ועומדין הן, שכשהן באין לכלובן בערב נוח לתופסן שם מפני שאז אינן עשויין להשמט ולברוח, ולפיכך אף כשהן חוץ לכלובן – אינן נקראים מחוסרים צידה, כיון שלערב יבואו לכלובן מאליהן.

7. שוע"ר ס"ז.

10. שוע"ר שם.

8. שהן: החולד והעכבר והצב והאנקה

11. שוע"ר ס"ב.

והכח והלטאה והחומט והתנשמת (ויקרא

12. שוע"ר סכ"ה.

יא, כט-ל).

13. שאינם יוני שובך או עליה, כדלקמן.

9. שוע"ר ס"ז.

14. שוע"ר סי' תצז ס"י.

ומכל מקום מדברי סופרים אסור לצודן, דהיינו לרדוף אחריהן עד שיכנסו למקום שנוח לתופסן. כלומר, אם הם בחצר או בבית גדול שאינו יכול לתפסו שם במרוצה אחת ורודף שם אחריהם עד שיכנסו לחדר שאינו גדול כל כך ונועל הדלת בפניהם.

אבל אם הם בבית שאינו גדול כל כך - ניצודין ועומדין הן ומותר. וכן אם הן בבית גדול או אפילו הן ברשות הרבים ודוחה אותם עד שיכנס לבית אחר גדול - אין כאן צידה כלל ומותר¹⁵.

יא. בהמות הגדילים ברשותו של אדם - מותר לצודן אפילו מרשות הרבים¹⁶.

יב. וכל זה בשלא מרדו, אבל אם מרדו - הצדן בשבת חייב, שהרי לא יבוא לכלובן לערב¹⁷.

יונים

יג. הצד יוני שובך ויוני עלייה - חייב, שמחוסרין צידה הן, שכשאדם בא ליטלן מקניהן הן עשוין להשמט ולברוח ולקניהן¹⁸.

יד. במה דברים אמורים? בגדולים שיכולין לפרוח היטב, אבל קטנים שאין מפריחין אלא מעט ואין יכולים לברוח מפני בני אדם - אין בהם איסור צידה שכבר ניצודים ועומדים¹⁹.

דגים

טו. הנוטל דג ממקום שהיה מחוסר צידה שם כגון נהר או בריכה - חייב משום צידה²⁰. ואפילו לא תפסו בידו כלל, אלא ששלה אותו מהנהר בתוך ספל של מים - חייב משום צידה, שהרי כשהוא בתוך הספל אינו מחוסר צידה כלל²¹.

15. שוע"ר סכ"ד. אבל אסור לטלטלן ביד משום מוקצה (שם)	משום מוקצה (שם).
16. שוע"ר סכ"ה.	20. ואם נטלו ממקום שהיה ניצוד ועומד שם ואינו מחוסר צידה כלל, כגון ספל וחבית (ועד"ז בביבר קטן מאד, ראה שוע"ר סי' תצז ס"א) - אין בו משום צידה, אבל חייב משום חונק, כדלקמן.
17. שוע"ר סכ"ה.	21. שוע"ר סי"ג.
18. שוע"ר סכ"ד. וראה גם שוע"ר סי' תצז סט"ז.	
19. שוע"ר סי' תצז ס"ז. אבל יש בהם	

דבורים

מז. מותר לפרוס מחצלת על גבי כוורת של דבורים בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, ובלבד שלא יתכוין לצוד הדבורים, וגם שיהא בענין שאינו מוכרח שיהיו נצודים בזה, כגון שנשאר בכוורת חור שאינו מכוסה במחצלת ואפשר להם לצאת דרך שם²².

אבל אם אין שם חור - אסור, דפסיק רישיה הוא²³, ונקרא צידה גמורה מה שהדבורים ניצודים בכוורת שלא יוכלו לצאת ממנה, מפני שהכוורת היא מקום צידתן כשדרכן להיות בכוורת²⁴.

על ידי מצודה

יז. הפורש מצודה ובשעת פרישתו נכנסה חיה לתוכה - חייב. אבל אם נכנסה אחר כך לתוכה - פטור, מפני שבשעת פרישתו אינו ידוע אם יצוד אם לאו. אבל אסור מדברי סופרים. ולפיכך, אסור להעמיד בשבת המצודה לצוד בה עכברים²⁵.

על ידי כלב

יח. המשסה כלב אחר חיה כדי שיצוד אותו - פטור, אבל אסור מדברי סופרים. ואף בחול אסור לצוד בכלבים, משום "מושב לצים", ואינו זוכה לראות בשמחת לויתן²⁶.

במקום היזק הגוף

יט. כל מיני רמשים שדרכן להזיק כגון נחשים ועקרבים וכיוצא בהם - מותר לצודן לכתחילה אפילו במקומות שאינן ממיתין בנשיכתן, שכיון שאינו צדן

22. דלא כהמ"א סק"ט שכתב שאין שדבורים אין במינן צידה). אך לפי זה צ"ע שנקט לשון "אסור" ולא לשון "חייב".

25. שוע"ר ס"ו. ומותר להעמידה בערב שבת כדי שיצוד בשבת (כדלעיל סי' רנב ס"א).

26. שוע"ר ס"ג.

22. ואפילו הוא חור קטן ומן הצד שאינו נראה לדבורים - אין בכך כלום, כיון שהוא אינו מתכוין לצוד ואין פסיק רישיה, כיון שאפשר שיצאו דרך החור קטן זה שמן הצד (שוע"ר ס"ה).

23. שוע"ר ס"ה.

24. שוע"ר שם. משמעות לשון רבנו הוא שהצד דבורים בכוורת חייב משום צידה

אלא בשביל להנצל מהזיקן - הרי זה מלאכה שאינה צריכה לגופה שאינו אסור אלא מדברי סופרים, וכאן התירו חכמים לגמרי מפני חשש הזיק הגוף²⁷, שהרי נחשים ועקרבים אף במקומות שאינן ממייתין בנשיכתן - על כל פנים הן מזיקין הגוף בנשיכתן²⁸.

כ. ומותר לצודן אפילו אם אין רצין עתה אחריו כלל, אלא שחושש על העתיד שמא ירוצו אחריו או אחר אדם אחר וינשכוהו, או שמא לא ישמר עצמו מהם וינשכוהו, או שמא יזיקו לאחרים שלא ידעו להשמר מהם²⁹.

כא. לוחשין על נחשים ועקרבים בשביל שלא יזיקו אף-על-פי שאינן רצין אחריו, ואין בכך משום צידה³⁰, ואפילו להמחייבים במלאכה שאינה צריכה לגופה³¹.

דבר שאין במינו צידה

כב. אין איסור צידה מן התורה אלא בדבר שיש במינו ניצוד, כגון מיני חיות ועופות ודגים שדרך העולם לצוד מינים אלו, אבל הצד דבר שאין במינו ניצוד כגון צרעין וחובים ויתושים וכיוצא באלו, שאין דרך העולם לצוד מינים אלו מפני שאין בהם צורך - פטור אף אם צד אותם לצורך. אבל אסור מדברי סופרים אפילו לצודן שלא לצורך אלא כמתעסק בעלמא³².

כג. אסור לתפוס פרעוש שעל בגדיו אפילו הוא מבפנים סמוך לבשר. ואפילו הוא על בשרו ואינו עוקצו עדיין - אסור לתופסו. אבל אם הוא עוקצו כבר - מותר ליטלו בשעת עקיצתו ולהשליכו, שכשנוטלו בשעת עקיצתו אינו כמתכוין לצידה אלא כמתעסק בו שלא יעקצנו, ולא גזרו בזה במקום צער, כיון שהוא דבר שאין במינו ניצוד³³. וכן אם עוקצתו צרעה וכיוצא בה - מותר ליטלה בידו ולהשליכה אם אי אפשר להפריחה.

30. ואין בלחש משום "ודבר דבר" (שוע"ר סי' שז סוסל"ב).

31. שוע"ר סי' שכח ס"ג.

32. שוע"ר ס"ד.

33. וגם לא גזרו במקום צער על איסור טלטול הפרעוש אע"פ שהוא מוקצה (שוע"ר סי"ח. וראה שוע"ר סי' שז סעיף יב וסי' שכח ס"ב ששבות גמור התירו במקום צער רק בשינוי. וראה תהל"ד סי' שכח אות מט).

27. שוע"ר סי"ז. ואף להאומרים שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה, ואין מחללין שבת במלאכה גמורה של תורה בשביל הזיק הגוף אלא בשביל סכנת נפשות, מכל מקום, כאן התירו, כיון שאינו צדן כדרכן אלא מתעסק בהם שלא יוכלו להזיק, שכופה עליהן כלי או מקיף אותן או קושרן כדי שלא יזיקו (שוע"ר סי"ז).

28. שוע"ר סי"ח.

29. שוע"ר סי"ז.

ויש מתירין לצוד הפרעוש אפילו מעל חלוקו מבחוץ, כיון שהחלוק הוא סמוך לבשר ואפשר שיבא הפרעוש משם לבשר ויעקצנו. אבל אם אין לחוש שיעקצנו, כגון שהוא על בגד העליון מבחוץ - אסור לתפסו שם. אבל מותר להפילו מעליו על ידי ניעור.

ולענין הלכה, אם אפשר לו בקלות להפילו מעליו בלי נטילה ביד - יש לעשות כן אפילו אם הוא על חלוקו מבפנים. אבל אם קשה לו להפיל הפרעוש אם לא יטלנו ביד תחלה, הסומך על המקילין בדברי סופרים - לא הפסיד³⁴.

כד. צריך לזהר שלא לסגור תיבה או לסתום כלי שיש בו זבובים, שהרי הם ניצודים בסתימה וסגירה זו, שאף שאינו מתכוין כלל לצידה מכל מקום פסיק רישיה ולא ימות הוא, אלא יתן סכין או שום דבר בין הכיסוי לכלי בענין שיוכלו לצאת משם ולא יהיה פסיק רישיה.

ויש מקילין במקום שאם יפתח הכלי ליטול משם יברחו, שנמצא שאין כאן צידה כלל בכיסוי זה³⁵. ויש לסמוך על דבריהם לענין שאין צריך לדקדק ולעיין אם יש שם זבובים. ואף אם רואה בודאי שיש זבובים - מפריח מה שנראה לעיניו ודיו, ואין צריך לחפש שמא נשארו עוד זבובים, שכיון שהדבר ספק אם ישנן שם - אין כאן פסיק רישיה³⁶.

שחיטה

נטילת נשמה

כה. שחיטה היא מאבות מלאכות שהיתה במשכן באילים ותחשים³⁷.

כו. ולא שחיטה בלבד, אלא כל הנוטל נשמה לאחד מכל מיני חיה בהמה ועוף ודג ושרץ, בין בשחיטה בין בנחירה בין בהכאה - חייב³⁸.

מלאכה כמו שחיטה, וכן כתב מפורש בסעיף כ: "שבמשכן .. היתה נטילת נשמה .. באילים ותחשים וחלזון". ומה שהזכיר את האב בלשון שחיטה ולא בשם הכולל נטילת נשמה, נראה שהוא משום שעיקר נטילת נשמה במשכן הייתה ע"י שחיטה (באילים ותחשים משא"כ בחלזון). והתולדה שלה היא חניקה, כמו שכותב מיד

34. שוע"ר סי"ח.

35. ראה גם שוע"ר ס"ה.

36. שוע"ר ס"ד. והרי הוא בכלל ספק פסיק רישיה שמותר (קו"א סי' רעז סק"א, עיין שם).

37. שוע"ר סי"ג.

38. שוע"ר שם. מלשון רבנו "ולא שחיטה בלבד וכו'", משמע שנטילת נשמה היא אב